

Oponentský posudek k disertační práci Mgr. Víta Štaifa

„Úsilí o prvou hegemonii versus rozšiřování mocenské roztržštěnosti po Studené válce“

Disertační práce Víta Štaifa představuje důkladnou analýzu amerického přístupu k otázce vytvoření první celosvětové hegemonie USA po skončení studené války. Základem je pečlivé zkoumání primárních i sekundárních pramenů. Práce obsahuje jasný výklad metodologie, kterou lze pro zkoumání úsilí o vytvoření této „prvé hegemonie“, působícího proti silám podporujícím vznik mocenské roztržštěnosti, uplatnit. Disertační práce se opírá o vynikající hodnocení relevantní literatury. Obšrný popis historického zázemí a současného mezinárodního prostředí je výborně provedený. Značný důraz je autorem kladen i na teorie S. P. Huntingtona o střetu civilizací.

Práce si klade za cíl především analyzovat vyhlídky na (a pokusy USA o) ustanovení světové hegemonie v období po skončení studené války. Ve svých závěrech dochází její autor k přesvědčení, že teorie S.P. Huntingtona o střetu civilizací je v mezinárodních vztazích méně aktuální a relevantní, než se předpokládalo. Jednotlivé státy si totiž často hledají spojence napříč kulturními a civilizačními okruhy, rozhodující jsou zde tedy jiné, než čistě kulturní a náboženské faktory. Disertant svými argumenty v práci potvrzuje cílenou snahu USA o vybudování celosvětové hegemonie, ale v závěrech zároveň upozorňuje na problematičnost dosažení tohoto cíle i na skutečnost, že americká zahraniční politika posledních deseti let spolu s celosvětovou hospodářskou krizí učinily tento sen nerealizovatelným. Moc USA ve světě tak dnes mnohdy dokonce i slábne.

Jako teoretický rámec si disertant vybral teorii předpokládající úsilí USA o vytvoření „prvé světové hegemonie“ po skončení studené války. Předpokládá rovněž, že regionální mocnosti se pokouší vzniku této hegemonie všemi prostředky zamezit. USA se dle předkládané teorie měly snahu stát tzv. „mírným hegemonem“, k jejich povinnostem by tak náleželo především šíření liberálně demokratického politického uspořádání ve světě. USA tak měly rozšířit okruh svých potenciálních spojenců. Tato hegemonie měla utvářet všestranně přijatelnější mezinárodní prostředí, než dosavadní používání hrubé síly v mezinárodních vztazích. Opírá se při tom do značné míry o představy uznávaného učenice a politologa S. P. Huntingtona o střetu civilizací. Tento koncept se dle autora měl po studené válce stát jednou z nejvlivnějších interpretací probíhajících konfliktů v mezinárodním prostředí. Disertant bere do úvahy i teorie Y. F. Fukuyamy publikované v knize „Konec dějin a poslední člověk“ (1992) spolu s úvahami Roberta Davida Kaplana, publikovanými v článku „Přicházející anarchie“ otištěném v Atlantic Monthly (1994) i další koncepty a úvahy dalších slavných učenců.

Existují ovšem i teoretické alternativy, od teorie asymetrických aliancí J. D. Morrowa až po příklad konceptu K. Deutsche (Security Community), který měl jistý vliv ve Washingtonu

v období Clintonovy administrativy, byť současnému politickému vedení ve Washingtonu zřejmě již nevyhovuje.

Práce má některé další mezery a nedostatky. Jsou jimi malá přehlednost práce. Náročný odborný text tohoto rozsahu by měl především dbát na přehlednost, měl by usnadnit případnému čtenáři orientaci. To je z mého hlediska největší formální nectnost této práce. Z čistě odborného hlediska totiž tato práce skutečně klade kvalifikované a nanejvýš relevantní otázky, které vhodně zvolenou metodologií zpracovává a ve svých závěrech i zodpovídá. Sleduje plně i logiku stavby odborného textu. Velkým pozitivem této práce pak je, že umožňuje nahlížet vývoj post-bipolárního světa v hlubokém analytickém i deskriptivním kontextu konfliktů, které byly pro USA klíčové, to vše v rámci celkového vývoje americké zahraniční politiky. Jen ta orientace a nalezení implicitně v rámci kontextu položených otázek je náročná, což ztěžuje porozumění tomuto jinak velice kvalitnímu textu.

Práce Víta Štaifa představuje jako celek vhodný příspěvek k doplnění české odborné literatury. Shora uvedené výhrady jsou jen na okraji. Práce splňuje po formální i obsahové stránce nároky standardně kladené na doktorandskou disertaci, a proto ji doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí. Navrhuji též klasifikaci stupněm - *prospěl*.

V Praze, 20.5.2015

Mgr.Petr Anděl, Ph.D.

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií